

Gunnebo

– tillbaka till 1700-talet

GUNNEBO SLOTT med park och trädgårdar hör till Sveriges mest stilrena exempel på nyklassisk byggnadskonst. Det byggdes mellan 1784 och 1796 som sommarnöje åt den förmögne köpmannen John Hall d.ä. Arkitekt var dåvarande stadsarkitekten i Göteborg Carl Wilhelm Carlberg, som ritat allt – hus, möbler, trädgårdar. Över 200 originalritningar finns bevarade.

År 1949 köpte Mölndals kommun Gunnebo slott med park och trädgårdar. Avsikten med köpet var «att åt industristadens befolkning för framtiden bevara detta enastående naturområde för rekreation och friluftsliv (...) Slottsbyggnaden har staden för avsikt att förutom såsom museum, använda för kongresser, studiecirklar, konst- och musikändamål m.m.» I linje med denna tidiga programförklaring antog Mölndals kommunfullmäktige i mars 1995 visionen om ett levande Gunnebo under rubriken «Gunnebo åter till 1700-talet». Målsättningen var att återskapa John Halls och C.W. Carlbergs 1700-talsanläggning i dess helhet. Kommunen ville bevara och utveckla den kulturhistoriska miljön och skapa nya förutsättningar för en utökad verksamhet.

Det har hela tiden rått total politisk enighet i kommunen om projektets genomförande. Åtgärderna omfattar både restaureringar i slottet och stilparken, rekonstruktion av köksträdgård, lantgård och flyglar. För att få trädgårdsmästeri och utökad servering att fungera har det funnits behov av nya byggnader.

Projektet har genomförts som ett arbetsmarknadsprojekt i utbildningsform i syfte att lära ut äldre hantverksmetoder till dagens hantverkare enligt mästare – lärlingsprincipen.

Arbetena på Gunnebo har väckt stor uppmärksamhet och belönats med Europa Nostrapriset för byggnadsvård 2001.

REKONSTRUKTION

Att få tillbaka historien – att backa tiden – går det verkligen? Svaret är än så länge nej. Att återskapa ett byggnadsverk eller en park helt i sin forna gestalt är omöjligt.

Vid en rekonstruktion tillstöter många frågor: Hur har byggnaden verkligen sett ut? Hur ska den kunna kännas äkta? Hur ska man förhålla sig till det man inte känner till – ska man gissa?

Rekonstruktionens syfte är ofta ett an-

nat än att återskapa byggnaden för sitt arkitektoniska värde. Ibland behövs en lokal för någon aktivitet och då kan ett skal i gammal stil passa. Rekonstruktion av byggnadsverk har fått en stor roll inom restaureringskonsten under senare år. Det kan finnas flera orsaker. Postmodernismen i sig som en tillåtande doktrin kan vara en orsak. Det ökade historieintresset och den ökande kulturturismen som satt press på myndigheternas ansvar att 'levandegöra' kulturarvet en annan. Även regionalpolitiska hänsyn och sysselsättningspolitik är bidragande orsaker till att allt fler rekonstruktioner uppförs.

TJÄNSTEFOLKSBYGGNADEN

Tjänstefolksbyggnaden med hönshuset var den första byggnad som rekonstruerades och uppfördes i projektet «Gunnebo åter till 1700-talet». Carlbergs ritning till detta hus fanns bevarad, men vid en arkeologisk undersökning av platsen visade det sig att byggnaden aldrig hade blivit uppförd. Rekonstruktionen uppfördes i alla fall efter Carlbergs ritningar med byggteknik och material typiska för 1700-talet. Byggnaden 'moderniserades' för att anpassas till dagens restaurang-

T.v. överst. Tjänstefolksbyggnaden med hönshus har fått inrymma Gunnebo Kaffehus och Krog.

T.v. Flyglarna, som har en viktig funktion som 'grindstolpar' mellan stilpark och köksträdgård, ska inrymma butik och konferensutrymmen.

170 år efter att de brunnit byggdes de båda flyglarna upp igen efter originalritningarna och med traditionella material och metoder.

verksamhet och avsteg från originalplanen utfördes som reversibla tillägg.

FLYGLARNA

170 år efter det att båda flyglarna brunnit ned byggdes de nu upp igen med C. W. Carlbergs ritningar (planer, fasader, fönster, dörrar, trappa, detaljer) som underlag.

Även blyertsskisser av John Hall d.y. och J. A. Beijer låg till grund för utformningen. För detaljutformningen har man använt slottet som referens, liksom andra byggnader som Carlberg har ritat.

De båda flyglarna har tekniskt sett rekonstruerats på olika sätt. Den södra flygeln timrades av timmermän i Dalarna, monterades ned och återuppbyggdes på plats i Gunnebo. Den norra flygeln har timrats på plats enligt mästare – läringsprincipen. Den är handhyvlad och har större precision än den södra.

Trädgårdsmästarbostaden från 1836 som stod på platsen flyttades för att ge plats åt den södra flygeln, och finns nu i Lysekil.

TRÄDGÅRD OCH LANDSKAP

För att komplettera trädgården behövdes ett drivhus. Det fanns teckningar som vi-

sade att det funnits ett drivhus under 1700-talet, men osäkerheten kring dess utformning var stor. Man visste att drivhuset hade en ljus kulör, men om det var vitmålat var osäkert.

Byggnaden blev uppförd med traditionella material, gamla hantverksmetoder och ett historiskt formspråk som trots allt bär spår av det sena 1900-talets postmodernism.

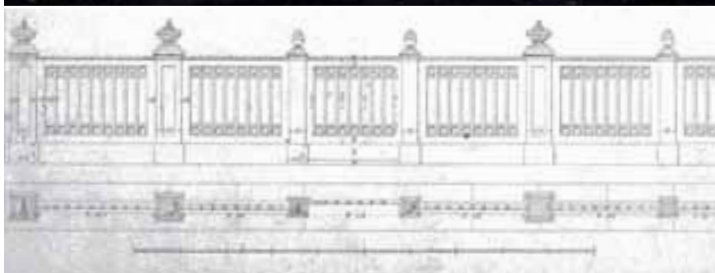
På Gunnebo har arkeologiska undersökningar genomförts även för markanläggningarna. I parken har staket, balustrader, trappor med mera rekonstruerats enligt Carlbergs ritningar. Vid rekonstruktionen av köksträdgården har ambitionen varit att odla äldre växter och grönsaker som också kan användas som råvaror för slottets servering.

Vårdprogram för omgivningarna har utarbetats med avsikt att lyfta fram äldre strukturer i markanvändningen, värna om parkliknande delar i landskapet samt att skapa förutsättningar för att värdefulla växt- och djurarter i området ska överleva. Avsikten är att besökaren ska få bättre kunskaper och större förståelse för mark och landskap i sitt kulturhistoriska sammanhang.

Drivhuset har rekonstruerats efter gamla teckningar. Det dåliga historiska källmaterialet har gjort att mycket fått antagas och känslan av historisk miljö försvagats.

C. W. Carlbergs ritning till staket i trädgården.

NICODEMUS TESSIN d.ä:s omvandling av Johan III:s slott vid Borgholm på Öland till en stormaktsvärdig barockanläggning slutfördes aldrig. Efter en eldsvåda 1806 förvandlades slottet slutgiltigt till ruin.

Svenska staten äger slottsruinen som förvaltas av Statens fastighetsverk (SFV). Verkets mål är dels att skydda borgen från ytterligare förfall, dels att se till att det finns en hyresgäst som kan bruka den på ett ekonomiskt sätt. I dag arrenderar Borgholms kommun slottet. Kommunens önskemål är att ytterligare öka slottets turistvärde.

I den bäst bevarade längan, den västra med spår av medeltid och renässans, har